

צפצפה¹

הצפצפה נזכרת פעם אחת במשנה בהקשר של הדמיון בינה ובין הערבה, ואי-כשרותה לנטילה עם הלולב (סוכה ג ג). נזכרה פעמיים סמוכות בתוספתא באותו הקשר (סוכה ב ז - ושם 'צפצף'). בספר יחזקאל (יז ה) נזכרת צפצפה בהקשר חקלאי, ובסמוך לביטוי מים רבים.

הזיהוי

ערבה

■ מין מסוים של **ערבה** (*Salix* sp.) - סוג של עצים דו ביתיים ממשפחת הערבתיים. הערבה נפוצה בעיקר באזורים ממוזגים וקרים בחצי הכדור הצפוני. בארץ גדלים חמישה מינים של ערבה. הערבה משמשת במקומות רבים כעץ נוי, וידועה ברפואה העממית כבעלת סגולות ריפוי שונות. כך בפירוש אצל המליצה, רע"ב ומכה"מ.²

עיון

ההקשר שבו נזכרת הצפצפה במשנה הוא של דמיון ושוני בינה ובין הערבה. היחס 'ערבה' - 'צפצפה' סבוך, עד כדי כך שלפי המופיע

בסידור רס"ג התחלפו השמות במקומות שונים, ויש הקוראים למין הכשר צפצפה ולפסול - ערבה. עניין זה לא נדון כאן באריכות, בין השאר מכיוון שכמעט שאין אצל הפרשנים התייחסות לשמות שונים, אלא עיקר ההתייחסות היא לתכונות שונות.

חלק מן הפרשנים מזוהים את הצפצפה כמין ערבה, אלא שהיא שונה מזו הניטלת בחג הסוכות.

בירושלמי ובבבלי מופיעה תכונה מורפולוגית המבדילה בין הצפצפה לערבה - דמיון למגל. הכוונה אינה ברורה. בתוספתא מופיע הבדל אחר - דמיון ל'מסר'. בשני התלמודים מובאות תכונות אלו כסותרות.³

עוד מופיע בבבלי שהצפצפה גדלה על ההרים (כנראה בניגוד לערבה הגדלה על גדות הנהר - 'ערבי נחל', וזאת בסתירה לדברי התוספתא). תכונה זו מופיעה גם אצל המליצה ומכה"מ.

אין מבין הפרשנים מי שנקב בשם של צמח השונה מן הערבה לזיהוי הצפצפה.

זיהוי החוקרים: לפי לעף הצפצפה היא מין ערבה - (*Salix*).⁴ לפי פליקס - מיני צפצפה (*Populus*).⁵ פלדמן מביא שתי אפשרויות אלו ואינו מכריע ביניהן, אף שדעתו נוטה לשיטתו של לעף.⁶

הערות:

1. כת"י קויפמן: צפצפת.
2. המליצה (שש. ד' 325): ביד כוהי < بيد كوهي - מילולית: ערבה הררית. מזוהה אולי עם *Salix Acrophylla* (ערבה מחודדת) <http://zibaei3000.blogfa.com/post-103.aspx>, 08.12.19, אם כי זהו המין המקובל בארץ ישראל למצוות ערבה; רע"ב (סוכה ג ג): מין ערבה ועלה שלה עגול; מכה"מ (ב"א ד' 66, סוכה ג): ביד כוהי יא גנגלי < מילולית: ערבה הררית או יערית. ערבה הררית - לעיל המליצה. לפי מוה"ע זהו מין עץ כמו ערבה (ח"ז עמ' 36, ערך 'צפצפה').
3. ירושלמי (סוכה ג ה"ג ל ונ): אי זו היא שלצפצפת העשויה כמין מגל [בתוספתא: איזהו צפצף העשוי כמין מסר]; בבלי (סוכה לד ע"א וט134): פרט לצפצפה שגדלה על ההרים; (שם): צפצפה קנה שלה לבן ועלה שלה עגול ופיה דומה למגל [בתוספתא: איזו היא ערבה פסולה קנה שלה לבן ועלה שלה עגול].
4. לעף, פלורה, ד, עמ' 73.
5. פליקס, צומח, עמ' 135.
6. פלדמן, משנה, עמ' 256-257.